

Pripravili:
dr. Bernarda Županek in Petra Peunik,
Mestni muzej Ljubljana

RIMSKI IMPERIJ

O nastanku mesta Rim, iz katerega se je kasneje razvil rimski imperij, nam govorijo tako legende kot znanstvene raziskave.

Po legendi naj bi **trojanski junak Enej** po padcu Troje* dolgo taval po svetu. Na območju današnje Italije je v deželi Lacij ustanovil mesto Alba Longa. Po njegovi smrti so mestu vladali njegovi potomci.

Ko je na oblast prišel Numitor, ga je brat Amulij vrgel s prestola. Bratovo hčerko, svojo nečakinjo Rejo Silvijo je poslal v svetišče boginje Veste, kjer je postala ena od svečenic te boginje. Le-tem je bila poroka prepovedana. Tako bi Numitorjeva veja družine ostala brez potomcev, Amulij pa bi lahko zavladal Alba Longi.

Vendar se je v Rejo Silvijo zaljubil bog Mars in rodila je dvojčka, **Romula** in **Rema**. Ko je Amulij to slišal, je svojemu sužnju naročil, naj novorojena brata odvrže v reko Tiberio*. Košaro z otrokoma je voda naplavila na obalo, kjer ju je našla **volkulja** in ju hranila z lastnim mlekom.

Ko sta Romul in Rem odrasla in izvedela za svojo usodo, sta odšla do kralja Amulija in ga vrgla z oblasti. Romul je ubil Amulija, na oblast pa se je vrnil njun ded, Numitor. Zatem sta se Romul in Rem odločila, da ustanovita lastno mesto. Med gradnjo mesta sta se brata sprla in Romul je ubil Rema. Mestu, ki mu je zavladal sam, je nadel svoje ime **Roma – Rim**. Leto 753 pr. n. št. je že v rimskem času veljalo za letnico ustanovitve mesta Rim.

Koliko je resnice v tem mitu? Arheološke raziskave so pokazale, da so od okoli 1000 pr. n. št. na območju, kjer je kasneje nastalo mesto Rim, živeli pastirji in poljedelci. Kmalu po tem, ko naj bi Romul zgradil Rim, v 7. stol. pr. n. št., so vasice prerasle v enotno skupnost.

Glede na zapise rimskih zgodovinarjev je bil Romul prvi izmed **sedmih kraljev**, ki so vladali Rimu. Večina teh kraljev je bila etruščanskega porekla. **Etruščani**, ljudstvo, ki je naseljevalo današnjo Toskano, zahodno Umbrijo in severni Lacij, je okoli leta 650 pr. n. št. postalo glavna sila na Apeninskem polotoku. Sčasoma so etruščanski kralji, kot je zapisal rimski zgodovinar Livij, postajali vedno bolj samovoljni in oblastni, zato so se Rimljani leta 509 pr. n. št. uprli in jih izgnali iz Rima.

Kaj pravijo znanstveniki? Etruščani so bili v 7. in 6. stoletju pr. n. št. najbolj močno ljudstvo v Italiji. Na razvijajoči se rimski kulturi so pustili neizbrisni pečat, saj so močno vplivali na gradbeništvo, gradnjo mest in religijo. Ni jasno, ali so jih Rimljani res izgnali ali pa so si Etruščane podredili. Vsekakor se je rimska država sčasoma razširila čez vse

etruščansko ozemlje in Etruščani so postali del prebivalstva rimskega imperija.

Rimski aristokrati* so po koncu etruščanskih kraljev vzpostavili nov političen sistem, ki ga imenujemo **rimska republika***. Zasnovan je bil tako, da noben posameznik ne bi mogel vladati sam. Vedno sta vladala dva izvoljena **konzula***. Nobena odločitev ni bila sprejeta, če se nista z njo strinjala oba. Konzulom je svetoval svet aristokratov, imenovan **senat***.

V času republike so Rimljani izbojevali številne bitke in razširili svojo oblast, najprej po **Apeninskem polotoku**, potem še po vsem **Sredozemlju**. Najbolj znane so vojne s Kartažani, še posebej s pogumnim Hanibalom in njegovimi bojnimi sloni.

V današnjo Slovenijo so se širili vplivi Rima že v 3. stoletju pr. n. št. – najprej na obale, potem v notranjost. Za to širitev je bila ključna ustanovitev kolonije Akvileje (Oglej; danes Aquileia v Italiji, med Palmanovo in Tržičem (Monfalcone)) 181 pr. n. št. Mesto se je kmalu razraslo v eno največjih pristanišč in trgovskih vozlišč severnega Jadrana, preko katerega je potekala tudi trgovina z našimi kraji.

Po dolgih letih vojn za oblast je zavladal **cesar Avgust** (27. pr. n. št. – 14. n. št.), posinovljenec slavnega vojskovodje Gaja Julija Cezarja, začetnik dinastije Julijcev. Tako je republikansko ureditev zamenjalo **rimsko cesarstvo**. Vodenje rimske države je znova prevzel en sam človek – **cesar**. Tako je ostalo do propada imperija*. Rimsko ozemlje je bilo v tem času že razširjeno po vsem Sredozemlju. Cesar Avgust je razvil sistem vodenja tega velikega ozemlja na način, ki je prinesel dolgotrajen mir in blagostanje.

Cesarstvu je vladalo veliko različnih vladarjev, ki so imperij le še okrepili ali pa ga resno ogrozili. Cesarja Avgusta je nasledil njegov posinovljenec **Tiberij** (14 – 37); v tem času je bilo dograjeno mesto **Emona**. Zadnji iz dinastije Julijcev je bil **Neron** (37 – 68). Rimski zgodovinarji poročajo o njegovem čudaškem in nepredvidljivem vedenju, o njegovem preganjanju kristjanov, pripisujejo pa mu celo, da je podtaknil požar, ki je uničil velik del mesta Rim. V letu po Neronovi smrti, leta 69, so si na prestolu sledili kar **štirje cesarji** – Galba, Oton, Vitelij in Vespazijan. To leto

so zaznamovale številne spletke, upori in vojne znotraj imperija. **Cesarju Trajanu** (98 – 117) pa so zaradi njegovega dobrega načina vladanja in širjenja rimskega imperija nadeli vzdevek Optimus, ki pomeni najboljši.

Rimski imperij je prav v času **cesarja Trajana** dosegel svoj največji obseg: imel je okoli 60 milijonov prebivalcev, ki so živeli na 5 milijonih kvadratnih kilometrov. Raztezal se je od Škotske na severu do Egipta na jugu, od Maroka na zahodu do Iraka na vzhodu.

V 3. stoletju se je v imperiju začela **kriza** in v času od 4. stoletja naprej počasen propad. Oblast je postajala vedno bolj neenotna, povezava med posameznimi deli imperija slabša, rimski upravni sistem je popuščal. Težave so se kazale tudi v vojski in gospodarstvu. Prav v tem času pa se je cesarstvo soočalo s številnimi **tujimi plemeni** (Goti, Germani, Huni in drugi), ki so vdiral preko meja cesarstva. Rimski svet jih je imenoval z enotnim imenom »barbari«. Ti so v imperiju iskali boljše življenjske pogoje: denar, rodovitno zemljo, sužnje in stalno delo.

Cesar **Dioklecijan** (284 – 305) je skušal rešiti težave tako, da je imperij razdelil na **zahodni in vzhodni del**, da bi ga lahko obvladoval. Poleg tega je zasnoval še vrsto upravnih sprememb. Razdelitev rimskega imperija na vzhodni in zahodni del je pustila trajno sled na evropski zgodovini in geografiji. Po približno isti črti teče danes meja med vzhodno in zahodno Evropo, meja med katoliškimi in pravoslavnimi kristjani.

Zahodni del cesarstva ni imel več veliko pred sabo: **leta 476 je bil odstavljen zadnji zahodnorimski cesar**. Ta letnica velja za datum konca zahodnega rimskega imperija. Vzhodni rimski imperij ga je preživel za vrsto stoletij – kot **bizantinsko cesarstvo***.

Nobena druga kultura ni imela na sodobni svet tolikšnega vpliva kot rimska. Rimske vplive najdemo povsod: v jeziku, pravu, medicini, matematiki, umetnosti, literaturi, arhitekturi, filozofiji ter politiki. Rimska država je bila vzor in izgovor za številne kasnejše države in zasedbe ozemlja: Sveto rimsko cesarstvo nemške narodnosti, osamosvojitve Združenih držav Amerike, nekatere kolonije v 19. in 20. stoletju itd.

SLOVARČEK:

ARISTOKRACIJA – grška beseda *aristokratia* pomeni »vladavina najboljših« in je prvotno označevala vladavino dednega plemstva.

BIZANTINSKO CESARSTVO – tudi vzhodnorimsko cesarstvo (395 – 1453). Leta 395, po smrti cesarja Teodozija Velikega, je bil imperij razdeljen med njegova sinova, Arkadija, ki je vladal v Konstantinoplu (prej Bizancu) na vzhodu in Honorija v Rimu na zahodu. Sledila je popolna ločitev upravljanja in celo nasledstva. Leto 1453, ko Bizanc zavzamejo Turki, označujemo kot padec bizantinskega cesarstva.

IMPERIJ – (lat. *imperium*) »moč poveljevanja«. Tisti, ki je imel *imperium* (tj. imperator), je poveljeval vojski in uveljavljal ukrepe, za katere je sodil, da so v interesu države.

KONZUL – najvišji funkcionar rimske republike. Senat je vsako leto izvolil dva konzula, ki sta vladala vsej rimski državi.

RIMSKA REPUBLIKA – oblika države, ki je trajala od leta 509 pr. n. št. do leta 31 pr. n. št.; značilnost republike je delitev pravic in dolžnosti vladarja s senatom in ostalim prebivalstvom.

SENAT – zbor uglednih Rimljanov, ki je svetoval vladajočim (kraljem, konzulom, cesarjem) pri odločitvah, soodločal pri porabi javnih financ in upravljanju provinc itd.

TIBERA – glava reka osrednje Italije; izvira v Apeninih, od koder nato teče proti jugu med Etrurijo na zahodu, Umbrijo in deželo Sabinov na vzhodu ter Lacijem na jugu.

TROJA – starogrška mestna država na obali Male Azije; prizorišče trojanske vojne, ki jo je Homer opisoval v svojih delih Odiseja in Iliada.

VIRI:

Antika: leksikon. Uredila M. C. Howatson. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1998.

Bratož, Rajko: *Rimska zgodovina. Del 1, Od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije: Študentska založba: Filozofska fakulteta, 2007.

http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_rimskih_cesarjev

http://sl.wikipedia.org/wiki/Rimski_senat

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Etru%C5%A1%C4%8Ddani>